

Οδηγός για φορείς πολιτικής προστασίας

Σχεδιάζοντας την προστασία και την ασφάλεια
για τα άτομα με αναπηρία

Για όλους αυτούς που πλήττονται σε δυσανάλογο αριθμό και βαθμό σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό όταν εκδηλώνεται μια φυσική καταστροφή

ΣΕΙΣΜΟΣ

ΠΥΡΚΑΓΙΑ

ΠΛΗΜΜΥΡΑ

ΕΝΤΟΝΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Κεντρικά γραφεία: Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 163 41, Ηλιούπολη

Τηλ. +30 210 9949837, Fax +30 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr, Ιστοσελίδα: www.esamea.gr

Η σελίδα της Ε.Σ.Α.μεΑ. στο Facebook: <https://el-gr.facebook.com/ESAMEAgr>

Ακολουθείστε την Ε.Σ.Α.μεΑ. στο Twitter: <https://twitter.com/ESAMEAgr>

Βρείτε το κανάλι της Ε.Σ.Α.μεΑ. στο YouTube: www.youtube.com/user/ESAMEAGr

Αθήνα, 2021

Ο παρών οδηγός εκπονήθηκε για την Ε.Σ.Α.μεΑ. από την εταιρία EUROPRAXIS μ.ΙΚΕ. στο πλαίσιο του έργου «4PLUS: *Public awareness, Preparedness, Participation and Coordination for Civil Protection for All*». Το έργο εντάσσεται στο Πρόγραμμα «*Interreg IPA II Cross-Border Cooperation Programme Greece-Albania 2014-2020*» (greece-albania.eu) και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από εθνικούς πόρους της Ελλάδας και της Αλβανίας. Οι απόψεις που εκφράζονται στον οδηγό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των χωρών που συμμετέχουν και της Διαχειριστικής Αρχής.

Επιμέλεια εντύπου:

EUROPRACTIS μ.ΙΚΕ

Βέργας 4, Τ.Κ. 176 73 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313, Fax: 210 9521318

e-mail: info@euro-praxis.com

Ιστοσελίδα: www.euro-praxis.com

Ποιο είναι το ζήτημα;

Οι φυσικές καταστροφές μεγάλης κλίμακας, όπως οι πυρκαγιές, τα έντονα καιρικά φαινόμενα, οι πλημμύρες και οι σεισμοί, είναι σε μεγάλο βαθμό απρόβλεπτες και θέτουν σε κίνδυνο πολλές πτυχές της ζωής των ανθρώπων –υγεία, ασφάλεια, στέγαση, πρόσβαση σε τρόφιμα, νερό και άλλα βασικά είδη, για να αναφέρουμε μόνο μερικές. Τα σύγχρονα και ασύγχρονα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ηλεκτρονικά μέσα κ.λπ.) δεν αποτελούν μόνο σημαντικούς δίαυλους πληροφόρησης και ψυχαγωγίας, αλλά και σημαντικούς φορείς ενημέρωσης και πληροφόρησης του κοινού στις περιπτώσεις που απαιτείται αυξημένη ετοιμότητα για **επικείμενα έντονα φυσικά φαινόμενα** καθώς και κατά την εξέλιξη **φυσικών καταστροφών μεγάλης κλίμακας** όπου απειλούνται ανθρώπινες ζωές και περιουσίες.

Διάφορες μελέτες από όλον τον κόσμο έχουν πλέον αναδείξει ότι στις περιπτώσεις καταστροφών οποιασδήποτε τυπολογίας τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο και σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό **πλήττονται σε δυσανάλογο αριθμό**. Το ίδιο ισχύει και για πολλά ηλικιωμένα άτομα, για άτομα με αυξημένες νοσηλευτικές ανάγκες και γενικότερα για όλα τα άτομα με μειωμένη αυτονομία, προσωρινή ή μόνιμη.

Οι λόγοι διάφοροι:

- Διότι η πλειοψηφία των ατόμων αυτών δεν έχουν ενημερωθεί ποτέ για τη σημασία της ετοιμότητας τους από τους ίδιους και για το πόσο σημαντικό είναι να έχουν καταρτίσει από πριν το προσωπικό τους σχέδιο ετοιμότητας για περιπτώσεις καταστροφών/κρίσεων.
- Διότι τα πλάνα διαφυγής και τα συστήματα εκκένωσης σε υποδομές και κτίρια που συχνάζουν, εργάζονται ή επισκέπτονται τα άτομα με αναπηρία (εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων, κτίρια δημόσιων/δημοτικών υπηρεσιών, εργασιακούς χώρους, υποδομές υγείας και παροχής φροντίδας, υποδομές προσωρινής διαμονής και εστίασης, κ.λπ.) δεν περιλαμβάνουν προβλέψεις για τα άτομα αυτά.
- Διότι το ανθρώπινο δυναμικό έκτακτης ανάγκης δεν έχει καταρτιστεί ποτέ σε ανάλογες δεξιότητες επικοινωνίας και διαχείρισης.
- Διότι ακόμα και μέχρι σήμερα τα ΜΜΕ δεν έχουν πετύχει να διασφαλίσουν ότι η πληροφόρηση που παρέχουν και οι προειδοποιήσεις/οδηγίες που μεταδίδουν κατά την εκδήλωση μιας απειλής, αφενός «φτάνουν» ως τα διάφορα άτομα με αναπηρία/εμποδιζόμενα άτομα (προσβασιμότητα του μηνύματος) και αφετέρου περιλαμβάνουν εξειδικευμένη πληροφόρηση για τα άτομα αυτά (περιεχόμενο του μηνύματος).
- Διότι σε μια κρίση ή καταστροφή, η έννοια των δικαιωμάτων φαίνεται να χάνεται υπό την πίεση των άμεσων αναγκών όλων των επιζώντων.

Και αυτοί είναι μερικοί από τους λόγους. Όμως, ίσως ο πιο κρίσιμος παράγοντας είναι το γεγονός ότι διαπιστωμένα οι φορείς σχεδιασμού της πολιτικής προστασίας όλα αυτά τα χρόνια εφάρμοζαν ανεπαρκείς πρακτικές που στο σύνολό τους απέκλειαν τα άτομα με αναπηρία και τις ανάγκες τους. Χαρακτηριστικά:

- Τα συστήματα ετοιμότητας και αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σχεδιάζονται για τον «μέσο» άνθρωπο που μπορεί να περπατήσει, να τρέξει, να οδηγήσει, να δει, να ακούσει και να ανταποκριθεί γρήγορα σε οδηγίες.
- Μέχρι σήμερα, οι ανάγκες για ενημέρωση και υποστήριξη τέτοιων ομάδων δεν καταγράφονται, δεν μελετώνται και ούτε αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα κέντρα σχεδιασμού πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κρίσεων.
- Τα άτομα αυτών των ομάδων, όπως έχει καταγραφεί, στην πλειοψηφία τους δεν έχουν συμμετάσχει σε διαδικασίες διαχείρισης καταστροφών και μείωσης των κινδύνων που εφαρμόζονται σήμερα στις κοινότητές τους, και έχουν αποκλειστεί από τη λήψη αποφάσεων και τον σχεδιασμό τέτοιων διαδικασιών.
- Οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν φροντίσει να διατηρούν στοιχεία και δεδομένα (μπτρώα) πολιτών που χρειάζονται πρόσθετη βοήθεια και παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες σε περιπτώσεις κρίσεων, ώστε να γνωρίζουν/σχεδιάζουν ανάλογα από πριν.

Ο παρών Οδηγός απευθύνεται στα στελέχη των φορέων σχεδιασμού της πρόληψης, της ετοιμότητας, αντιμετώπισης και αποκατάστασης των απειλών που δύναται να προκαλέσουν καταστάσεις φυσικών καταστροφών και εκτάκτου ανάγκης. Ειδικά ως προς τα ζητήματα προστασίας και ασφάλειας έναντι κινδύνων και έκτακτων αναγκών, τα άτομα με αναπηρία και γενικά τα εμποδιζόμενα άτομα, θα πρέπει να προσδιορίζονται ως **ομάδες υψηλού κινδύνου** και ως **ομάδες προτεραιότητας**. Όχι γιατί είναι ανώτεροι ή κατώτεροι από τους υπόλοιπους, αλλά γιατί αποδεδειγμένα πλήττονται, πεθαίνουν ή τραυματίζονται, σε δυσανάλογο αριθμό στις καταστροφές σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (για παράδειγμα, βλ. UNISDR 2013, «Έρευνα για τη ζωή με αναπηρίες και καταστροφές», όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης παγκόσμιας έρευνας του ΟΗΕ για τα άτομα που ζουν με αναπηρία σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης καταστροφών).

Η προστασία και ασφάλεια των ατόμων με αναπηρίες σε καταστάσεις κινδύνου είναι κατοχυρωμένο δικαίωμα και υποχρέωση όλων μας

Με την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες¹ με τον ν.4074/2012 (Αρ. ΦΕΚ 88 Α /11.4.2012), η χώρα δεσμεύτηκε να εφαρμόσει τις απαιτήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτήν και έχουν ως σκοπό την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών από όλα τα άτομα με αναπηρία. Αναγνωρίζοντας ότι στις περιπτώσεις καταστροφών οποιασδήποτε τυπολογίας τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο και σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό πλήττονται σε δυσανάλογο αριθμό, η Σύμβαση με τα άρθρα 9 («Προσβασιμότητα») και 11 («Καταστάσεις κινδύνου και έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών») επιβάλλει την εφαρμογή μέτρων με στόχο:

¹ Διαθέσιμη στο: <https://www.esamea.gr/about-us/welcome-note/86-legal-framework/symbasi/547-symbasi-oie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

(α) την προστασία και ασφάλεια των ατόμων με αναπηρίες σε καταστάσεις κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων και των έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών και των περιστατικών φυσικών καταστροφών,

(β) οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι προσφέρουν εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις μορφές της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες, και

(γ) τον προσδιορισμό και την εξάλειψη των εμποδίων και κωλυμάτων προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία στις πληροφορίες, τις επικοινωνίες και τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.

Ποια είναι τα άτομα με αναπηρία;

Η πληθυσμιακή ομάδα των ατόμων με αναπηρία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ετερογένεια. Σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν.4488/2017 (Αρ. ΦΕΚ 137 Α'/13.09.2017) ως άτομα με αναπηρία «*νοούνται τα άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές δυσχέρειες*». Πρόκειται για έναν όρο-ομπρέλα που περιλαμβάνει άτομα από διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας. Μια ομαδοποίηση των βασικών κατηγοριών αναπηρίας έχει ως εξής: (α) **άτομα με κινητική αναπηρία** (π.χ. τετραπληγία, παραπληγία κ.λπ.), (β) **άτομα με αισθητηριακή αναπηρία** (π.χ. κωφοί/ βαρήκοοι, τυφλοί/άτομα με προβλήματα όρασης), (γ) **άτομα με ψυχική αναπηρία** (π.χ. άτομα με μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια), (δ) **άτομα με νοητική/γνωστική/αναπτυξιακή αναπηρία** (π.χ. άτομα με αυτισμό), (ε) **άτομα με άλλες αναπηρίες** (π.χ. άτομα με σύνδρομο Down), (στ) **άτομα με χρόνιες παθήσεις** (π.χ. άτομα με θαλασσαιμία, νεφροπάθεια, σακχαρώδη διαβήτη) και (ζ) **άτομα με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες**.

Πόσα είναι τα άτομα με αναπηρία;

Σύμφωνα με το **Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας** της Ε.Σ.Α.μεΑ., τα άτομα με αναπηρία αποτελούν το 24,7%, του πληθυσμού της χώρας ηλικίας 16 ετών και άνω, δηλαδή 2.231.197 σε σύνολο 9.016.247 ατόμων². Η μη ορατότητα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις δεν συνδέεται με το μέγεθος του πληθυσμού τους, αλλά με το γεγονός ότι κάποιες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις δεν είναι εμφανείς καθώς και με τα εμπόδια (αρχιτεκτονικά, εργονομικά, συμπεριφορικά κ.λπ.) των οποίων η ύπαρξη θέτει περιορισμούς στην κοινωνική συμμετοχή τους. Εάν στο προηγούμενο ποσοστό προστεθούν τα άτομα που σχετίζονται άμεσα με τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις (γονείς/κηδεμόνες και ευρύτερο συγγενικό πλαίσιο), το τμήμα του κοινού που έχει άμεσο ενδιαφέρον για τα ζητήματα αναπηρίας/χρόνιες παθήσεις αυξάνει σημαντικά.

² Περισσότερα στοιχεία είναι διαθέσιμα στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr>

Ποια είναι τα εμπόδια

Φυσικά εμπόδια, που αναφέρονται σε αντικείμενα που ενσωματώνονται στο περιβάλλον (πόρτες, παράθυρα, ανελκυστήρες, έπιπλα και εξοπλισμοί, πινακίδες κ.λπ.) - αυτά είτε μπορεί να είναι τοποθετημένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εμποδίζουν την κίνηση των ατόμων με αναπηρία ή την πρόσβασή τους σε αυτά είτε μπορεί να έχουν απαγορευτικές διαστάσεις είτε να μην είναι εύκολα διακριτά

Αρχιτεκτονικά εμπόδια, που αναφέρονται στο σχεδιασμό (σχήμα, διαστάσεις κ.λπ.) των εσωτερικών και των εξωτερικών χώρων, την ποιότητα των υλικών, τη δυνατότητα διαφυγής σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης

Τεχνολογικά εμπόδια, που αναφέρονται στην ευχρηστία εξοπλισμών και βοηθημάτων, όπως υπολογιστές και μέρη αυτών (πληκτρολόγιο, λογισμικό κ.ά.), τηλεφωνα, τεχνολογικές εφαρμογές, αυτόματα μηχανήματα κ.λπ.

Εμπόδια πληροφόρησης και επικοινωνίας, που αναφέρονται στο βαθμό δυσκολίας των ατόμων με αναπηρία να λάβουν πληροφόρηση ή να επικοινωνήσουν μέσω των συνήθων μέσων και συστημάτων (δια ζώσης, μέσω εντύπων, τηλεφώνων, διαδικτύου, σήμανσης κ.λπ.)

Εμπόδια συμπεριφοράς, που αναφέρονται σε εσφαλμένες αντιλήψεις σχετικά με τις ικανότητες ενός ατόμου με αναπηρία και προέρχονται κυρίως από άτομα που δεν γνωρίζουν την αναπηρία ή/και πώς να επικοινωνήσουν με άτομα με αναπηρία

Εμπόδια πολιτικών/διαδικασιών, που αναφέρονται σε ισχύοντες κανονισμούς, πρωτόκολλα, πρακτικές και πολιτικές που αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία από τη συμμετοχή σε δραστηριότητες

Ποιοι παράγοντες καθορίζουν το μέγεθος των επιβλαβών συνεπειών κινδύνου για τα άτομα με αναπηρία σε καταστάσεις κινδύνου

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, για έναν πληθυσμό, ο **κίνδυνος**, δηλαδή η πιθανότητα επιβλαβών συνεπειών (θάνατο, τραυματισμό, απώλεια/φθορά περιουσίας, κ.λπ.), από την εκδήλωση πιθανών καταστροφών, είναι ανάλογος του μεγέθους της **απειλής** (δηλ. της έντασης του φαινομένου) στην οποία εκτίθεται ο πληθυσμός και των **τρωτών σημείων** (π.χ., της βαθμού ευαλωτότητας) του πληθυσμού αυτού, αλλά αντιστρόφως ανάλογος του επιπέδου **ετοιμότητάς** του. Επομένως, ειδικά για τους πληθυσμούς με αυξημένα τρωτά σημεία (ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις), η βελτίωση της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης, δηλαδή της ικανότητας ανταπόκρισης, συνιστά κρίσιμο παράγοντα και απαιτεί εκ των προτέρων **ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, προγραμματισμό και εξειδίκευση**. Επομένως, η **μείωση του κινδύνου**, γενικά ως διαδικασία πριν την εκδήλωση μιας πιθανής καταστροφής με στόχο τη μείωση ή και εξάλειψη των επιπτώσεών της, **οφείλει να εστιάσει σε τρεις άξονες:**

- a) Στην **πρόληψη των απειλών**, δηλαδή σε οτιδήποτε μπορούμε να κάνουμε προκειμένου να μειώσουμε την πιθανότητα της εκδήλωσης ενός φαινομένου

ή/και να μειώσουμε την έντασή του, όπως για παράδειγμα αντιπλημμυρικά έργα, αντιτυρικά έργα, κ.λπ.

- β) Στη μείωση των τρωτών σημείων, δηλαδή σε δράσεις και μέτρα για τη μείωση της πιθανότητας έκθεσης ή/και εγκλωβισμού του πληθυσμού σε μη διαχειρίσιμες καταστάσεις και συνθήκες, όπως για παράδειγμα μέσω της διασφάλισης διαδρομών/εξόδων διαφυγής, της προληπτική μετεγκατάσταση ατόμων υψηλού κινδύνου πιο κοντά σε διαδρομές/εξόδους διαφυγής, κ.λπ.
- γ) Στη βελτίωση της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης, δηλαδή στον προγραμματισμό³ και στην εκπαίδευση για βέλτιστη αντίδραση κατά την εκδήλωση και κατόπιν μιας απειλής.

Λαμβάνοντας στοχευμένα μέτρα από πριν για τη βελτίωση της προστασίας και της ασφάλειας των ατόμων με αναπηρία μπορεί ο καθένας να προετοιμαστεί καλύτερα για να αντιμετωπίσει τις διάφορες πιθανές προκλήσεις σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Η ετοιμότητα κάνει τη διαφορά!

Κατά τη διάρκεια του βομβαρδισμού του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου το 1993, ένας άνδρας με κινητικά προβλήματα εργαζόταν στον 69^ο όροφο. Χωρίς σχέδιο ή συσκευές σε εφαρμογή, χρειάστηκαν πάνω από έξι ώρες για να τον εκκενώσουν. Στην επίθεση του 2001, ο ίδιος άνδρας είχε προετοιμαστεί να φύγει από το κτίριο χρησιμοποιώντας τη βοήθεια άλλων και ένα αμαξίδιο εκκένωσης που είχε προμηθευτεί και είχε κάτω από το γραφείο του. Τη δεύτερη φορά, χρειάστηκε μόνο 1 ώρα και 30 λεπτά για να βγει από το κτίριο.

Ενδεικτικά παραδείγματα καλών πρακτικών

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποιες καλές πρακτικές που αναδεικνύουν κάποια βασικά στοιχεία-ζητήματα «συμπεριληπτικής» πολιτικής προστασίας:

- Εκπόνηση μελετών σχετικά με τις ανάγκες και τα επίπεδα μείωσης των κινδύνων και ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης για άτομα με μειωμένη κινητικότητα: [Καταγραφή ευάλωτων ομάδων και έρευνα σε φορείς που έχουν σχετικές αρμοδιότητες, στη διασυνοριακή περιοχή Ελλάδας-Αλβανίας](#) (έργο 4PLUS).
- [Καμπάνιες](#) ή/και ειδικές [ραδιοφωνικές εκπομπές](#) και [τηλεοπτικά σποτ](#), εκδηλώσεις και ημερίδες για την ενημέρωση και ενεργοποίηση των φορέων και των πολιτών.
- Διοργάνωση [επισκέψεων μελέτης](#) για μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών.
- Συλλογική ανάπτυξη [ολοκληρωμένης στρατηγικής](#) για τη βελτίωση του βαθμού «συμπερίληψης» σε όλα τα επίπεδα.

³ Σχέδια/πλάνα καθώς και προμήθειες, εργαλεία και λοιποί πόροι για την υλοποίησή τους.

- Αξιοποίηση των ΤΠΕ ([Μητρώο πολιτών](#), Εργαλεία σχεδιασμού & λήψης αποφάσεων, διαδικτυακή πύλη πληροφόρησης, εφαρμογή για κινητές συσκευές για έκτακτες ειδοποιήσεις, κ.λπ.).
- Δημιουργία και θεσμοθέτηση ενός πολυτομεακού δικτύου ([Μητρώο φορέων](#)).
- Έκδοση διάφορων δημοσιεύσεων ([ευαισθητοποίησης του κοινού](#), για [φορείς σχεδιασμού](#), για [επιχειρησιακές ομάδες](#), για [πολίτες](#) σε προσβάσιμες μορφές, για εργοδότες και πάροχους υπηρεσιών [υγείας/εκπαίδευσης/φιλοξενίας](#), για [μέσα ενημέρωσης](#), κ.λπ.).
- [Δράσεις κατάρτισης](#) (ημερίδες [ενημέρωσης του κοινού](#), εργαστήρια για φορείς σχεδιασμού, σεμινάρια για επιχειρησιακές ομάδες, πολυτομεακές ασκήσεις επί χάρτου ή/και στο πεδίο).
- [Μελέτες περίπτωσης](#) τοπικού χαρακτήρα (τοπικό σχέδιο, εργαστήριο διαβούλευσης, έκθεση αξιολόγησης ετοιμότητας, πόρτα-πόρτα καταγραφή, πιλοτικά έργα μετριάσμού, πιλοτική ανάπτυξη εξατομικευμένων πλάνων, τοπική γραμμή βοήθειας, σημεία πληροφόρησης, κ.ά.)

Σχετικές προβλέψεις στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁴ (2020) αφορά σε μία δράση η οποία υλοποιείται για πρώτη, οριζόντια, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (βλ. παραπάνω τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία), με ευθύνη του Υπουργού Επικρατείας ως Συντονιστικού Μηχανισμού βάσει του άρθρου 69 του νόμου 4488/2017. Στο Εθνικό Σχέδιο, και συγκεκριμένα υπό τον Πυλώνα «II: Προστασία των Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία», έχει συμπεριληφθεί ο Στόχος 17 «Προστασία και Ασφάλεια σε καταστάσεις κινδύνου και εκτάκτου ανάγκης»⁵:

Δείκτες: νέες υπηρεσίες μέριμνας για την προστασία και ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κινδύνου και έκτακτης ανάγκης, επικαιροποίηση σχεδίων εκτάκτων αναγκών, πρόβλεψη για προσβάσιμους χώρους αναμονής και καταφυγής, προσβάσιμη αναμετάδοση πληροφορίας και αναγγελίας κ.ο.κ., τροποποίηση κανονισμών

1. Βελτιώνουμε την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης

- Καθιστούμε, με την Υπηρεσία Επικοινωνιών Εκτάκτου Ανάγκης 112, εφικτό τον αυτόματο εντοπισμό της ακριβούς θέσης του καλούντος σε περιπτώσεις κλήσης ή αποστολής μηνύματος SMS στο 112 από έξυπνο κινητό τηλέφωνο. Πραγματοποιούμε δράσεις ενημέρωσης με τη χρήση προσβάσιμων μορφών επικοινωνίας σε επίπεδο Δήμων, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, και αξιοποιούμε τις

⁴ Βλ. <https://amea.gov.gr>

⁵ <https://amea.gov.gr/action#3>

εθελοντικές οργανώσεις του μπτρώου της Γενικής Γραμματείας για τη διάχυση της πληροφορίας.

- Διερευνούμε συνέργειες με τους Δήμους για την κατάρτιση καταλόγων με στοιχεία επικοινωνίας των ατόμων με αναπηρία που κατοικούν εντός των ορίων αρμοδιότητάς τους, με προηγούμενη ρητή συναίνεση αυτών, για τη στοχευμένη δρομολόγηση δράσεων προστασίας, λαμβάνοντας υπόψη και το είδος της αναπηρίας (κινητική αναπηρία, αναπηρία οπτική, ακουστική, ομιλίας, νοητική, γνωστική και ψυχική, μη ορατή αναπηρία ή χρόνια πάθηση, όπως αναπνευστικές διαταραχές, κατάθλιψη, διαβήτης, σχιζοφρένεια).

Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

Εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Google, πάροχοι κινητής τηλεφωνίας

2. Επικαιροποιούμε τα Σχέδια Εκτάκτων Αναγκών, ώστε να ενσωματωθούν προβλέψεις και για άτομα με αναπηρία (εργαζόμενους ή επισκέπτες) σε περίπτωση φυσικών καταστροφών (σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες)

- Ελέγχουμε και αναθεωρούμε τα Σχέδια Εκτάκτων Αναγκών, από τα οποία μέχρι τώρα απουσίαζαν ειδικοί κανονισμοί για τα άτομα με αναπηρία, στη νομοθεσία για την πολιτική άμυνα και την πολιτική προστασία.
- Εντάσσουμε στα Σχέδια αυτά διαδικασίες ανταπόκρισης και ετοιμότητας σε καταστάσεις κινδύνου.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Δεκέμβριο 2020

Υπεύθυνοι φορείς: Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

3. Εκδίδουμε κατευθυντήριες οδηγίες για τον σχεδιασμό εκκένωσης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης

- Συμπληρώνουμε και τροποποιούμε τον Κανονισμό Πυροπροστασίας του 2018 στη λογική των αρχών του 'Σχεδιασμού για Όλους'.
Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Ιούνιο 2021 **Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς:** Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Πυροσβεστική, ΕΣΑμεΑ, Ελληνικό Ινστιτούτο Πυροπροστασίας Κατασκευών (ΕΛΙΠΥΚΑ)
- Παρεμβαίνουμε στα δημόσια κτήρια για τη διαμόρφωση προσβάσιμων χώρων αναμονής σε περίπτωση έκτακτων συνθηκών και για την τοποθέτηση νέων σημάτων διαφυγής προσβάσιμης εξόδου, υπό το πρίσμα του καθολικού σχεδιασμού. Τα τελευταία θα είναι συμπληρωματικά των υφιστάμενων σημάτων διαφυγής, τα οποία βασίζονται στα διεθνή πρότυπα ISO 7010:2011 και ISO 21542:2011. Βελτιώνουμε την προσβασιμότητα χώρων καταφυγής. **Χρονοδιάγραμμα:** Έως τον Δεκέμβριο 2021 **Υπεύθυνοι φορείς:** Υπουργείο Περιβάλλοντος

και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Υπουργείο Εσωτερικών

- Βελτιώνουμε την προσβασιμότητα χώρων καταφυγής.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Δεκέμβριο 2021

Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών – Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

- Αποτυπώνουμε σε πολεοδομικούς χάρτες τους χώρους καταφυγής και τις οδεύσεις διαφυγής (σε ρυμοτομικό ή Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο) με γνώμονα την προσβασιμότητα. Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Δεκέμβριο 2021 Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Ανάδοχοι που εκπονούν τα ΤΠΣ.
- Αποδίδουμε την εικόνα της πόλης με ψηφιακά δεδομένα και έτσι καθιστούμε δυνατή την ανάπτυξη σχεδίων για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστροφών και καταστάσεων. Χρονοδιάγραμμα: Σεπτέμβριος 2021 - Μάρτιος 2022 Υπεύθυνος και Εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, ΚΕΔΕ, Δήμοι
- Δημιουργούμε χάρτες με εν δυνάμει προσβάσιμους χώρους περίθαλψης, υπαίθριων υγειονομικών δομών για όλους, συγκέντρωσης τροφίμων, φαρμάκων και άλλων αγαθών. Εξασφαλίζουμε τη διακίνηση των ανωτέρω αγαθών με ήπιους τρόπους μεταφοράς, μεριμνώντας ειδικά για τα άτομα με αναπηρία, και την απρόσκοπτη λειτουργία της αστικής εφοδιαστικής αλυσίδας σε έκτακτες καταστάσεις.

Χρονοδιάγραμμα: Σεπτέμβριος 2021 - Μάρτιος 2022

Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Υγείας – Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας, ΚΕΔΕ, Δήμοι

- Μεριμνούμε για την προσβάσιμη αναμετάδοση πληροφορίας και αναγγελίας ενός κινδύνου τόσο για τα άτομα με αναπηρία όσο και για τα εμποδιζόμενα άτομα.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Ιούνιο 2021

Υπεύθυνος και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας – Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, ΕΣΑμεΑ, Πυροσβεστική, ΕΛΙΠΥΚΑ, ΤΕΕ για την πληροφόρηση των μηχανικών

4. Εξασφαλίζουμε την πρόσβαση στην πληροφόρηση και την προστασία των ατόμων με αναπηρία σε περίπτωση σεισμού και συνοδών φαινομένων

- Υλοποιούμε επιμορφωτικά σεμινάρια και παρέχουμε σειρά εντύπων, αφισών και tablet εφαρμογών για άτομα με αναπηρία στα ελληνικά και στα αγγλικά, σε συμβατικές και προσβάσιμες μορφές, για θέματα αντισεισμικής προστασίας και σχεδιασμού εκτάκτων αναγκών.
Ενδεικτικά:
- 25 σεμινάρια για Διευθυντές Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και εκπαιδευτικούς υπεύθυνους για τη σύνταξη σχολικών σχεδίων έκτακτης ανάγκης, εργαζόμενους Κέντρων Κατάρτισης, γονείς και εκπαιδευτές ατόμων με αναπηρία σε όλη τη χώρα.
- Έντυπο και αφίσα για την προστασία σε περίπτωση σεισμού με τη μέθοδο 'εύκολο να διαβαστεί' (easy to read), για να στηρίξουμε την αυτενέργεια των ατόμων με μαθησιακές και επικοινωνιακές δυσκολίες σε περίπτωση σεισμού.
- Αναρτούμε το ενημερωτικό υλικό του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ) σε Ψηφιακή Βιβλιοθήκη προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία.
- 3 video με οδηγίες αντισεισμικής προστασίας στη νοηματική και διερευνάται η δυνατότητα χρηματοδότησης υποτιτλισμού.

Χρονοδιάγραμμα:

Εντός του 2022: υλοποίηση δράσεων

Σεπτέμβριος-Ιούλιος κάθε έτους: διεξαγωγή σεμιναρίων

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

Εμπλεκόμενος φορέας: Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ)

5. Εγγυόμαστε την αποκατάσταση και την προσωρινή στέγαση ατόμων με αναπηρία πληγέντων από φυσικές καταστροφές

- Θέτουμε ως στόχο την 100% ανταπόκριση στις ανάγκες προσωρινής στέγασης ατόμων με αναπηρία με χορήγηση επιδότησης ενοικίων - συγκατοίκησης.

Χρονοδιάγραμμα: Διαρκής δράση

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας ως μεθοδολογία

Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στις πολιτικές (disability mainstreaming) συνδέεται άμεσα με τη μετάβαση από το ιατρικό/ατομικό στο κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας. Πιο συγκεκριμένα, από την υιοθέτηση της αντίληψης ότι η αναπηρία επηρεάζεται σε καθοριστικό βαθμό από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, προκύπτει το ζήτημα ότι η οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία πρέπει να ενσωματώνεται στις πολιτικές και τα προγράμματα που αφορούν όλους τους τομείς.

Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας σε πολιτικές, μέτρα, δράσεις, προγράμματα κ.λπ. κωδικοποιείται στα εξής ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι συνέπειες μιας πολιτικής, μέτρου, δράσης, προγράμματος κ.λπ., θετικές και αρνητικές, για τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα με χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους;
- Πώς πρέπει αυτή η πολιτική, το μέτρο, η δράση, το πρόγραμμα, κ.λπ. να σχεδιαστεί ώστε όχι μόνο να μην αποκλείει, αλλά και να διευκολύνει τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις να ασκήσουν τα συνταγματικά κατοχυρωμένα και ανθρώπινα δικαιώματά τους;

Τι προϋποθέτει αυτή η διαδικασία;

Πρώτον, τη συμμετοχή αναγνωρισμένων αντιπροσωπευτικών οργανώσεων του αναπηρικού κινήματος, ατόμων και ομάδων που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, στον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών, μέτρων, δράσεων, προγραμμάτων κ.λπ. σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Δεύτερον, την εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων των πολιτικών, μέτρων, δράσεων κ.λπ. στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, καθώς και τη διαμόρφωση ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και τη συλλογή δεδομένων και στατιστικών στοιχείων για την αναπηρία, μέσω των οποίων είναι εφικτή η εκ των υστέρων μέτρηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων.

Τρίτον, την εφαρμογή των αρχών του καθολικού σχεδιασμού υπηρεσιών, προϊόντων, διαδικασιών, περιβαλλόντων και οργανωτικών δομών, διότι με αυτόν τον τρόπο μπορεί να διασφαλιστεί η χρήση τους από όλους στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, χωρίς να απαιτούνται ειδικές προσαρμογές ή εξειδικευμένος σχεδιασμός (καθώς και την παροχή εύλογων προσαρμογών).

Οστόσο, η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας σε πολιτικές, μέτρα, δράσεις, προγράμματα κ.λπ. σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί λόγο για την κατάργηση των εξειδικευμένων και στοχευμένων πολιτικών, μέτρων, δράσεων, προγραμμάτων κ.λπ. προς όφελος των ατόμων με αναπηρία.

Βασικές αρχές

- Η ευθύνη για την εφαρμογή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας αφορά όλα τα επίπεδα διοίκησης
- Για την εφαρμογή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας στην πράξη πρέπει να υπάρχει πολιτική βούληση καθώς και δέσμευση επαρκών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων
- Ο αρχικός προσδιορισμός των προβλημάτων σε όλα τα πεδία δράσης πρέπει να είναι τέτοιος ώστε να μπορούν να εντοπιστούν υφιστάμενες διαφορές και ανισότητες μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρία
- Για την παρακολούθηση της προόδου εφαρμογής της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας απαιτείται η ανάπτυξη μηχανισμών επαρκούς λογοδοσίας και δείκτες

Η ενσωμάτωση της δικαιωματικής προσέγγισης ως διαδικασία:

- απαιτεί την ευρεία και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλα τα επίπεδα λήψης απόφασης και σε όλα τα στάδια (σχεδιασμός, εφαρμογή, παρακολούθηση, αξιολόγηση)
- δεν αντικαθιστά την ανάγκη για στοχευμένες πολιτικές και μέτρα, ούτε επίσης καταργεί την ανάγκη για ξεχωριστά τμήματα και υπηρεσίες για θέματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις
- Απαιτεί συνεχής επιμόρφωση των στελεχών με σκοπό την υιοθέτηση και εφαρμογή της στην πράξη

Σχεδιασμός: Καίρια ερωτήματα

Πώς θα προσεγγίσετε άτομα με διάφορες αναπηρίες στην περιοχή ευθύνης σας;

- Η συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία ξεκινά με την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών προσέγγισης
- Τα άτομα, οι οικογένειες και οι φορείς τους πρέπει να αναγνωρίζονται, να εκπαιδεύονται και να ενθαρρύνονται να προετοιμάζουν τα δικά τους σχέδια
- Πρέπει να ακούσετε τους ανθρώπους, να σας εξηγήσουν τις ανάγκες τους, να δικτυωθείτε με ομάδες ατόμων, να χτίσετε σχέσεις εμπιστοσύνης και να τους εμπυσθήσετε/υποστηρίξετε να αναπτύξουν σχετικά σχέδια ετοιμότητας
- Ο κόσμος της αναπηρίας και ο κόσμος της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης πρέπει να μάθουν ο ένας τη γλώσσα του άλλου
- Για να ενθαρρύνετε τη συνεργασία και την ανάπτυξη της ικανότητας αντίδρασης σε έκτακτες ανάγκες, πρέπει να καταβάλλετε συνειδητές προσπάθειες να επικοινωνείτε με τρόπους και μέσα (μορφές) που να είναι προσβάσιμα, να διοργανώνετε συναντήσεις/εκδηλώσεις σε προσβάσιμους χώρους

Πώς θα διασφαλίσετε ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν φωνή στον προγραμματισμό ετοιμότητας;

- Ο πιο εγγυημένος τρόπος για να διασφαλιστεί ότι τα σχέδια ετοιμότητας που διαμορφώνετε είναι κατάλληλα και για τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους είναι να τα εμπλέξετε στον προγραμματισμό, στις ασκήσεις, στην εκπαίδευση, στις επιτόπιες επισκέψεις και στην ανατροφοδότηση
- Το κάλεσμα για συμμετοχή μπορεί να είναι για οτιδήποτε
- Από την ενθάρρυνση των ατόμων με αναπηρία να προσφερθούν εθελοντικά σε μια δράση εκπαίδευσης του προσωπικού έως τη συμπερίληψη ομάδων ατόμων με αναπηρία σε συζητήσεις σχετικά με την επιλογή τοποθεσίας ή τον σχεδιασμό ενός νέου χώρου καταφυγής
- Τα άτομα με αναπηρίες, τα μέλη της οικογένειας, οι σύλλογοι εκπροσώπησης/υπεράσπισης και οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εγκαταστάσεων, των οχημάτων και των επικοινωνιών
- Το σύνθημα που υιοθετήθηκε από ακτιβιστές για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ετοιμότητα έκτακτης ανάγκης: «Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς»

Τι πρέπει να γνωρίζετε για να καλύψετε τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης;

- Η εμπειρία διδάσκει ότι, παρότι ο σχεδιασμός είναι κρίσιμος, είναι μόνο μέρος της εξίσωσης
- Η πραγματικότητα μιας καταστροφής απαιτεί συχνά ευελιξία και προσαρμογή πέρα από αυτό που προβλέπεται ακόμη και στα καλύτερα σχέδια έκτακτης ανάγκης
- Αυτό σημαίνει ότι η ηγεσία και οι ομάδες ανταπόκρισης πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι και καλά ενημερωμένοι για μια ποικιλία θεμάτων αναπηρίας
- Πρέπει να δημιουργηθούν (και να λειτουργούν) δίκτυα με ομάδες αναπηρίας πριν από μια πραγματική έκτακτη ανάγκη
- Ένα από τα οφέλη της ενεργητικής προσέγγισης και των προσπαθειών δικτύωσης θα είναι οι θετικές συνεργασίες με ομάδες αναπηρίας, ομάδες που μπορούν να προσφέρουν τεχνογνωσία στην εκπαίδευση και να βοηθήσουν στην κάλυψη απροσδόκπτων αναγκών σε πόρους κατά τη διάρκεια έκτακτης ανάγκης

Πώς θα τους εκκενώσετε όλους;

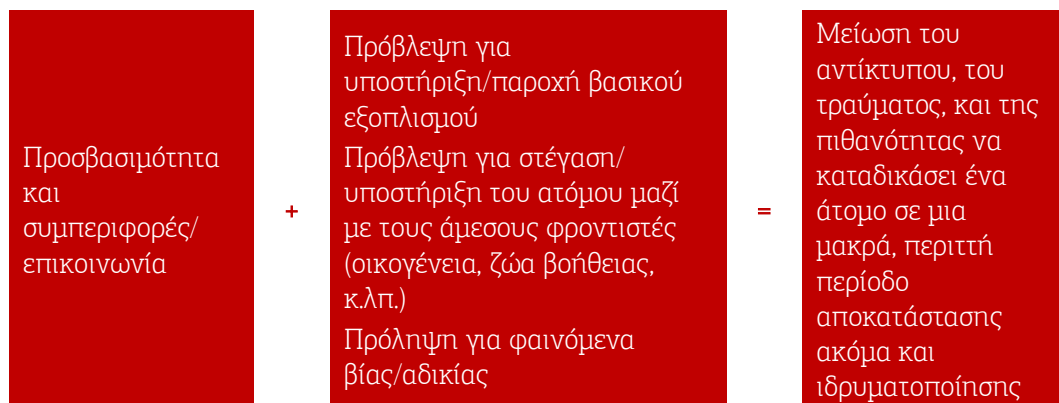
- Θα πρέπει να προβλέψετε, σε επιχειρησιακό επίπεδο και σε επίπεδο επικοινωνίας, τόσο για άμεση εκκένωση όσο και για σενάρια «επιτόπου καταφυγής»

Οδηγός για φορείς: Σχεδιάζοντας την προστασία και την ασφάλεια για τα άτομα με αναπηρία

- Λεπτομερείς και επαναλαμβανόμενες επικοινωνιακές στρατηγικές είναι εξαιρετικά σημαντικές, ειδικά για άτομα που έχουν «επικοινωνιακούς» περιορισμούς (π.χ. κωφά και βαρήκοα άτομα, άτομα με ορισμένες γνωστικές αναπηρίες) και για άτομα που διαβιούν ανεξάρτητα (με ή χωρίς βοήθεια)
- Τα ατομικά τους σχέδια πρέπει να συνάδουν με τα δικά σας!
- Ο σχεδιασμός εκκένωσης/μετακίνησης πρέπει να προβλέπει και να εξυπηρετεί τις ανάγκες των ανθρώπων που εξαρτώνται από ιατρικούς εξοπλισμούς, βοηθητικές συσκευές για την κινητικότητα και την επικοινωνία, τα ζώα εξυπηρέτησης ή τη βοήθεια μελών της οικογένειας, φίλων ή άμεσα απασχολούμενων βοηθών/φροντιστών
- Τα σχέδιά σας πρέπει να συνάδουν με τα δικά τους! (σε αυτά περιγράφονται τέτοιου είδους εξαρτήσεις)

Σε μια περίπτωση έκτακτης ανάγκης, οι χώροι που προβλέπονται είναι για όλους;

- Στο μέγιστο δυνατό βαθμό, τα σχέδια έκτακτης στέγασης και υποστήριξης θα πρέπει να βασίζονται στις «Αρχές Σχεδιασμού Για Όλους», ώστε να συμπεριλαμβάνουν τα άτομα με αναπηρία ισότιμα με τον υπόλοιπο πληθυσμό
- Στις περισσότερες περιπτώσεις, η φιλοξενία ατόμων με αναπηρία απαιτεί σχετικά μικρές, απλές τροποποιήσεις στις πολιτικές και στα φυσικά περιβάλλοντα: παροχή φορητής ράμπας, προσβάσιμης χημικής, ανακοινώσεις που κοινοποιούνται αποτελεσματικά σε κωφούς και βαρήκοους...

Σχεδιασμός: Ειδικό στόχοι

Προσέγγιση του πολίτη: Καταγραφή και εκπαίδευση

Στόχοι:

- Να βρούμε τα άτομα

Οδηγός για φορείς: Σχεδιάζοντας την προστασία και την ασφάλεια για τα άτομα με αναπηρία

- Να καταγράψουμε που ζουν, εργάζονται και συχνάζουν/συγκεντρώνονται και ποιες είναι οι ατομικές τους ανάγκες
- Να ενθαρρύνουμε τον αυτοπροσδιορισμό (self-identification)
- Να αξιολογήσουμε/μειώσουμε την τρωτότητα
- Να ενημερώσουμε για τους πιθανότερους κινδύνους της περιοχής και για τα σχετικά έκτακτα σχέδια (προσαρμογή βασικών πληροφοριών στις συγκεκριμένες ανάγκες τους, εκδηλώσεις και ενημερωτικό υλικό προσβάσιμα σε όλους)
- Να ενθαρρύνουμε/υποστηρίξουμε τον σχεδιασμό ατομικής/οικογενειακής ετοιμότητας

Εντοπισμός

Τα άτομα με αναπηρία ζουν, κινούνται και εργάζονται σε μια μεγάλη ποικιλία τοποθεσιών σε μια περιοχή:

- Πολλοί ζουν εντελώς ανεξάρτητα και συμμετέχουν σε τυπικές δραστηριότητες της κοινότητας
- Αρκετοί είναι λήπτες/ωφελοούμενοι συγκεκριμένων υπηρεσιών
- Αρκετοί βασίζονται σε μέλη της οικογένειας ή σε επαγγελματίες/εθελοντές φροντιστές
- Κάποιοι ζουν ομαδικά σε σπίτια, καθορισμένα συγκροτήματα κατοικιών ή άλλα προγράμματα διαβίωσης
- Μερικοί ζουν σε συνθήκες γεωγραφικού ή/και απόλυτου κοινωνικού αποκλεισμού

Ο εντοπισμός και η εκπαίδευσή τους μπορεί να παρουσιάσει σημαντικές προκλήσεις

- Ιδιαίτερα για εκείνους που χαρακτηρίζονται από μειωμένη αυτονομία επικοινωνίας που σχετίζεται με την αναπηρία (π.χ. για άτομα που είναι κωφά, τυφλά, με γνωστικές, αναπτυξιακές αναπηρίες, κ.λπ.)
- Ιδιαίτερα για εκείνους που προέρχονται από διάφορες μειονότητες (Ρομά, πρόσφυγες και μετανάστες)

Ο εντοπισμός μέσα από μαζικές εκστρατείες μέσω ενημέρωσης, οι παρουσιάσεις ενώπιον κοινοτικών οργανώσεων, τα περίπτερα ενημέρωσης και οι άμεσες αλληλογραφίες μπορούν όλα να βοηθήσουν (εφόσον το περιεχόμενο είναι προσαρμοσμένο στην ομάδα-στόχου και παρουσιάζεται σε προσβάσιμες μορφές). Οι στοχευμένες εκστρατείες σε περιοχές/υπηρεσίες/ συλλόγους με υψηλές συγκεντρώσεις ατόμων με αναπηρία θα πρέπει να είναι το βασικό μας εργαλείο. Η συμβολή των τοπικών ή περιφερειακών οργανώσεων αναπηρίας είναι πολύτιμη - αλλά όχι επαρκής από μόνη της. Οι στοχευμένες στρατηγικές προσέγγισης των αποκλεισμένων είναι

απαραίτητες για τη διασφάλιση της ευρείας κάλυψης (για παράδειγμα, εκστρατείες πόρτα-πόρτα).

Ενημέρωση/Εκπαίδευση

Οι μαζικές εκστρατείες ενημέρωσης μέσω ενημέρωσης, παρουσιάσεις ενώπιον κοινοτικών οργανώσεων, περίπτερα ενημέρωσης και άμεσες αλληλογραφίες, σίγουρα βοηθούν, εφόσον υπάρχει και περιεχόμενο είναι προσαρμοσμένο στην ομάδα-στόχου και παρουσιάζεται σε προσβάσιμες μορφές. Οι στοχευμένες ενημερώσεις/εκπαιδεύσεις σε περιοχές/υπηρεσίες/συλλόγους με υψηλές συγκεντρώσεις ατόμων με αναπηρία θα πρέπει να είναι το βασικό μας εργαλείο.

- Και... μην ξεχάσετε τους μη μόνιμους (παραθεριστικά κέντρα, ξενοδοχεία, πύλες εισόδου, κ.λπ.)

Μια χρήσιμη εκπαιδευτική στρατηγική είναι η ανάπτυξη και η διανομή πακέτων προσωπικού προγραμματισμού, ειδικά προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Αυτά τα πακέτα μπορούν να περιλαμβάνουν γενικές οδηγίες αυτοπροστασίας, καθώς και ειδικές οδηγίες ετοιμότητας και λίστες ελέγχου για συγκεκριμένες αναπηρίες. Πρέπει επίσης να περιέχουν πληροφορίες σχετικά:

- προσβάσιμες διαδρομές διαφυγής
- με τις τοπικές υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
- (τυχόν) δημοτικά προγράμματα προεγγραφής
- συγκεκριμένα τοπικά/περιφερειακά/εθνικά συστήματα προειδοποίησης
- σχέδια και διαδικασίες εκκένωσης
- οδηγίες για το που να απευθυνθούν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης

Ενθάρρυνση της προσωπικής ετοιμότητας

Όπως άλλωστε όλοι οι πολίτες, τα άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους θα πρέπει να ενθαρρύνονται να προετοιμασθούν τόσο για εκκένωση όσο και για επιτόπου καταφυγή. Ωστόσο, για τα άτομα με αναπηρία η σημασία της ετοιμότητας είναι ακόμα πιο καθοριστική (λόγω αυξημένης ευάλωτότητας). Ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου, ένα σχέδιο ετοιμότητας για ένα άτομο με αναπηρία μπορεί να χρειαστεί να περιλαμβάνει προβλέψεις για ατομικό δίκτυο υποστήριξης, προσαρμοσμένο kit και προμήθειες έκτακτης ανάγκης, εξειδικευμένο ατομικό πλάνο, κ.λπ.

- Το ατομικό δίκτυο υποστήριξης μπορεί να χρίζει ενίσχυσης (από υπηρεσίες σας ή εθελοντές)
- Το ατομικό πλάνο θα πρέπει να συνάδει με τα επιχειρησιακά σας σχέδια (και να έχετε ενημερωμένη πρόσβαση σε αυτό)
- Το ατομικό πλάνο θα πρέπει να συνάδει με τις υφιστάμενες προσβάσιμες επιλογές διαφυγής, μετακίνησης και χώρους αναφοράς (πληροφορίες από εσάς)

- Το ατομικό πλάνο θα πρέπει να αφορά και τα στάδια της αποκατάστασης (τι έχετε προβλέψει για το άτομο) μετά το πέρας της άμεσης έκτακτης ανάγκης
- Θα χρειαστεί συμβουλευτική καθώς και δημιουργία εφεδρικών σχεδίων ως προστασία έναντι απρόβλεπτων απρόοπτων

Ενθάρρυνση του αυτοπροσδιορισμού (self-identification)

- Προετοιμάστε μια υπηρεσία προεγγραφής ατόμων που χρίζουν ειδικών προβλέψεων σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Θα χρειαστεί να διατηρείτε μητρώο (ατομικών πλάνων) με όσους χρειάζονται ατομική ειδοποίηση ή/και βοήθεια προκειμένου να εκκενώσουν τα σπίτια και τους χώρους εργασίας τους.
- Θα πρέπει να ενημερώσετε τον πληθυσμό σχετικά με την εθελοντική προεγγραφή στην υπηρεσία (αλλά και το 112).
- Διαβεβαιώσεις ότι οι πληροφορίες θα διατηρηθούν ασφαλείς και εμπιστευτικές θα αυξήσουν πιθανώς τη συμμετοχή.
- Ωστόσο, θα πρέπει να ενημερωθούν όλοι όσοι συμβάλλουν/συμμετέχουν στην άμεση βοήθεια/διάσωση. Θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία τους και να γνωρίζουν από πριν:
 - ο που να αναζητήσουν το άτομο (εάν όχι στην κύρια διεύθυνσή του)
 - ο τι ιδιαίτερες ανάγκες έχει για την επιβίωση και για την εκκένωσή του
 - ο με ποιον άλλον θα μπορούν να επικοινωνήσουν για λογαριασμό του

Σχεδιασμός: Συνεργασία με την κοινότητα

Στόχοι

- Να αναπτύξουμε συμπεριληπτικά πλάνα για κάθε είδος καταστροφής
 - ο Προβλέψεις για κάθε αναπηρία και για κάθε ανάγκη ειδικής διαχείρισης, προσβασιμότητας, κ.λπ.
 - ο Προβλέψεις που να μην απομακρύνουν άσκοπα τα άτομα από τον απαραίτητο εξοπλισμό τους, τους προσωπικούς φροντιστές τους και τυχόν ζώα βοήθειας
- Να καταγράψουμε και αντιμετωπίσουμε υφιστάμενα κενά προσβασιμότητας σε σχέση με εξόδους κινδύνου, σημεία προφύλαξης, διαδρομές διαφυγής, μέσα μετακίνησης και χώρους
- Να σχεδιάσουμε συνεργατικά με φορείς εκπροσώπησης όλων των ΑμεΑ και με ειδικούς παρόχους υπηρεσιών
- Να εντοπίσουμε και να ενεργοποιήσουμε/εμπλέξουμε:
 - ο Τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες (συμπερ. της «Βοήθειας στο σπίτι»)
 - ο Παρόχους υπηρεσιών φροντίδας υγείας
 - ο Φορείς ψυχικής υγείας

- ο Διαχειριστές ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης, κ.λπ.

Για παράδειγμα

- Εκδηλώσεις, συναντήσεις και ανοικτές διαβουλεύσεις (χωρίς εμπόδια προσβασιμότητας)
- Έρευνες & μελέτες (με κατάλληλα μέσα & εργαλεία)
- Πρόσβαση σε αναφορές και εκθέσεις (με στοιχεία για τα άτομα με αναπηρία – συγκριτικά και μη)
- Ασκήσεις (με ειδικά σενάρια)

Στρατηγικές επικοινωνίας: Περιεχόμενο & μορφές για όλους

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση κατοχυρώνεται στο άρθρο 5Α παρ. 1 του Συντάγματος. Για να μπορέσουν τα άτομα με αναπηρία να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα πρέπει η διαθέσιμη πληροφορία να είναι προσβάσιμη. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 9 της Σύμβασης, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στην πληροφορία και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών.

Στην Ελλάδα, με τον ν.4591/2019 (Αρ. ΦΕΚ 19 Α'/12.02.2019), θεσπίζονται κανόνες, όροι, προϋποθέσεις και απαιτήσεις για την κατασκευή, το περιεχόμενο και τη λειτουργία των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι πληρούν συγκεκριμένες απαιτήσεις προσβασιμότητας.

- Η πρόσβαση σε προειδοποιητικά μηνύματα, οδηγίες, ανακοινώσεις, προσφορές βοήθειας και άλλες δημόσιες πληροφορίες σε άτομα με αναπηρία απαιτεί επίγνωση των διαφορετικών αναγκών και εξοικείωση με τις δυνατότητες και τους περιορισμούς των διαφόρων τεχνολογιών επικοινωνιών.
- Όλο το υλικό θα πρέπει να παρέχεται σε εναλλακτικές μορφές (προβλήματα ακοής, όρασης και νοητικά)
- Όλες οι ανάγκες που σχετίζονται με την αναπηρία θα πρέπει να καλύπτονται σε όλες τις δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και σχεδιασμού
 - ο Emails, ιστοτόποι και μεταβιβάσιμα αρχεία σε εναλλακτικές προσβάσιμες ψηφιακές μορφές (προσβάσιμο Word ή/και PDF, ακουστική μορφή, video με νοηματική και υπότιτλους, μορφή έτοιμη για εκτύπωση σε Braille, κ.λπ.)
 - ο Μηνύματα και spots στα ΜΜΕ (απλή γλώσσα, μεγάλες γραμματοσειρές, στην ΕΝΓ, κ.λπ.)
 - ο Έντυπο υλικό σε εναλλακτικές μορφές (εκτύπωση Braille, DVD με video στην ΕΝΓ, έκδοση Easy-Read, έκδοση LargePrint)

- ο Εκδηλώσεις σε προσβάσιμους χώρους (ράμπες, ανελκυστήρες, parking και WC για ΑμεΑ, διερμηνεία στη νοηματική, καταρτισμένοι εισηγητές, κ.ά.)
- ο Ανακοινώσεις, προειδοποιήσεις και οδηγίες (με εναλλακτικά κανάλια και προσαρμοσμένο περιεχόμενο)

Εκκένωση: Να μη μείνει κανείς πίσω

Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση ο κανόνας για τα άτομα με αναπηρία να είναι η μεταφορά τους σε εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης (νοσοκομείο), απλώς και μόνο επειδή έχουν αναπηρία. Η αναπηρία δεν είναι ασθένεια. Για κάποια άτομα, μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι καταστροφική!

Οι όποιες αποφάσεις θα πρέπει να γίνονται βάσει του αν υπάρχει:

- έκτακτη ανάγκη (τραυματισμός, σοκ, κ.λπ.) ή
- μόνιμη εξάρτηση από συγκεκριμένες υπηρεσίες υγείας (χρόνια/σπάνια πάθηση)

Η ασφαλής, αποτελεσματική εκκένωση των ατόμων με κάθε είδους αναπηρία θα πρέπει να αποτελεί κεντρικό στόχο όλων των σχεδίων. Ο σχεδιασμός για την ασφαλή εκκένωση των ατόμων με αναπηρία πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τη διαδικασία εκκένωσης όσο και τον προορισμό. Ζητήματα όπως η μεταφορά, η προσωπική βοήθεια, τα ζώα εξυπηρέτησης και οι προμήθειες/εξοπλισμός είναι σημαντικά για πολλά άτομα με διάφορες αναπηρίες.

Εκκένωση → Μεταφορά → Εγκατάσταση όλων:

- των ανθρώπων
- τυχόν ζώου βοήθειας ή συντροφιάς
- τυχόν κρίσιμου εξοπλισμού/προμηθειών (αμαξίδιο, ιατρικός εξοπλισμός, βοηθήματα επικοινωνίας)

Ο **κανόνας** θα πρέπει να είναι ότι εάν ένα άτομο λέει ότι είναι σημαντικό να φέρει μαζί του συγκεκριμένα άτομα, ζώα ή εξοπλισμό, θα πρέπει να του επιτρέπεται να το πράξει, εκτός εάν η ικανοποίηση του αιτήματος ενδέχεται να οδηγήσει σε επικείμενη βλάβη στο άτομο ή σε άλλους.

Κάλυψη έκτακτων αναγκών: Υπηρεσίες και υποδομές «ανοικτές» για όλους

Σε ποιους χώρους

- διανομής νερού & φαγητού
- διανομής ειδών πρώτης ανάγκης & φαρμακευτικού υλικού
- διάθεσης ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού και με εθελοντές ιατρούς για παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας
- καταφυγής ή/και καταυλισμού

Τι χρειάζεται

- Προβλέψεις για προτεραιότητα
- Προβλέψεις για άτομα ευαίσθητα σε καιρικές συνθήκες (κρύο, ζέστη, υγρασία) και άτομα με αλλεργίες
- Αυτοψίες προσβασιμότητας & Εκπαίδευση προσωπικού
 - Κινητικά προβλήματα
 - Προβλήματα όρασης
 - Προβλήματα ακοής
 - Προβλήματα αντίληψης/επικοινωνίας

Προσβασιμότητα

- Αυτόνομη είσοδος
- Γραφεία εγγραφών, προσανατολισμού, καθοδήγησης
- Ανεμπόδιστη και ασφαλής κίνηση στους χώρους
- Χώροι/εξοπλισμός για ύπνο
- Υποδομές σίτισης
- WC και λοιποί χώροι υγιεινής
- Σταθμοί πρώτων βοηθειών
- Σταθμοί επικοινωνίας
- Διαδρομές/Εξοδοι κινδύνου
- Ειδικοί προστατευμένοι χώροι (π.χ., για άτομα με αυτισμό)

Ειδικοί εξοπλισμοί

- Παραβάν/κουρτίνες
- Φορητές ράμπες
- Εφεδρικά αναπηρικά αμαξίδια
- Εφεδρικά λευκά μπαστούνια
- Εφεδρικές φορητές συσκευές
- Βοηθήματα κινητικότητας
- Ειδικά κρεβάτια & γερανάκια
- Ειδικές χειρολαβές/καθίσματα μπάνιου
- Προσβάσιμες χημικές/βιολογικές τουαλέτες
- Γεννήτριες για φόρτιση/ηλεκτροδότηση ειδικών εξοπλισμών

Λοιπά Ζητήματα

- Εναλλακτικοί τρόποι εξυπηρέτησης ή/και μέσα για υπηρεσίες εγγραφής, πληροφόρησης, κ.λπ.
- Υπηρεσίες φύλαξης (οι προσωπικοί φροντιστές θα χρειαστούν διαλλείματα)
- Υπηρεσίες προσωπικής ή/και ζωντανής βοήθειας (μπορεί να έχουν χαθεί με τα δικά τους άτομα)
- Πρόληψη για φύλαξη ευαίσθητων φαρμάκων (ψυγείο)

Προβλέψεις για την επιτόπου ετοιμασία προσωπικού καταφυγίου

Η εκκένωση δεν θα είναι πάντα δυνατή ή επιθυμητή σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Και για τα άτομα με αναπηρία θα πρέπει να υπάρχουν ανάλογες προβλέψεις και να προετοιμαστούν για να διαμείνουν στον χώρο τους.

Για σενάρια παρατεταμένης διάρκειας, τα σχέδια θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- τρόπους συχνού ελέγχου/παρακολούθησης των ανθρώπων (τηλεφωνική ή και επίσκεψη στον χώρο, αναλόγως)
- τρόπους παροχής βοήθειας και προμηθειών σε όσους χρειάζεται

Σε αυτή την περίπτωση, η προεγγραφή (μητρώο), το ατομικό πλάνο και η συμβολή σας σε αυτό είναι καθοριστική!

Σχεδιασμός: Ειδικόί στόχοι

Περισσότερες πληροφορίες

Επισκεφτείτε την πύλη μας στο <https://portal.4plus-project.eu> και μάθετε περισσότερα για την πολιτική προστασία των ατόμων με αναπηρία και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων.

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Αθήνα (Έδρα)

Ελ. Βενιζέλου 236, 16341, Ηλιούπολη

Τηλέφωνο: 210 9949837

Fax: 210 5238967

Email: esaea@otenet.gr

Ιωάννινα (Γραφείο)

Αρχ. Μακαρίου 11, 45221 Ιωάννινα

Τηλέφωνο: 26510 62283

Fax: 26510 62283

Email: esamea1@otenet.gr

Ιστοσελίδα: www.esamea.gr · Facebook: [ESameAgr](https://www.facebook.com/ESameAgr)

Twitter: [ESAMEAgr](https://twitter.com/ESAMEAgr) · Youtube: [ESameAGr](https://www.youtube.com/ESameAGr)